

AK/em

17.8.2017

MAANK: 119/2017

kirjaamo@ym.fi

Asia: Suunnittelujohtajan lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi jätelain muuttamisesta
Viite: Lausuntopyyntönnö 20.6.2017; dnro YM14/400/20178, YM024:00/2016

Lakiesityksen johdannossa on todettu, että esityksen tavoitteena on edistää kilpailua ja yritystoiminnan kehittymistä varmistaen samalla toimiva yhdyskuntajätehuolto, jätehuollon etusijaisjärjestyksen toteutuminen ja kiristyvien kierrätystavoitteiden saavuttaminen. Yhdyskuntajätehuollon vastuunjaon on todettu muuttuneen 2000-luvulla kahdesti, vuonna 2007 kunnan vastuulta poistettiin elinkeinoelämän yhdyskuntajätteiden jätehuollon järjestäminen ja vuonna 2011 kunnan vastuulle palautettiin yksityisten koulutus-, sosiaali- ja terveystalvelujen yhdyskuntajätteen jätehuollon järjestäminen. Tuolloin säädettiin myös kunnan toissijaisesta jätehuollon järjestämisvelvollisuudesta. Lisäksi kunnan vastuuta on kaventunut tuottajavastuun kehittyminen. Nyt keskeisenä ehdotuksena on sosiaali- ja terveystalveluissa ja koulutustoiminnassa syntyvien yhdyskuntajätteiden poistaminen kunnan vastuulta, siten, että kotitalouksien yhdyskuntajätteiden lisäksi hallinto- ja talvelutoiminnassa syntyvät jätteet jäisivät kunnan vastuulle.

Kunnan järjestämisvastuun todetaan muodostavan yhdyskuntajätehuollon perustan, jolla turvataan asianmukainen jätehuolto kaikissa olosuhteissa joka puolella maata. Kunnan vastuulle kuuluu noin 56 % yhdyskuntajätteen kokonaismäärästä, mikä on vajaa kaksi prosenttia Suomen jättekertymästä. Kuntien jätehuoltalaitosten toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden perusteella vastaanottamasta jätteestä valtaosa on muuta kuin yhdyskuntajätettä. Toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden nojalla vastaanotetun jätteen laatu vaihtelee huomattavasti eri kuntien jätelaitosten välillä. Suurin osa näistä toissijaisen velvollisuuden puitteissa otetuista jakeista ovat rakennus- ja purkujätettä sekä pilaantuneita maa-aineksia ja ylijäämämaiden vastaanottoa, joita käytetään kaatopaikkojen peittoon ja jälkihoitovelvoitteiden täyttämiseen.

Toissijaisen jätteen vastaanottoon liittyvään kuntien jätelaitosten sidosyksikön markkinaehtoisien toiminnan ulosmyyntirajaksi ehdotetaan 10 % osuutta yhtiön liikevaihdosta, mutta sidosyksikön määritelmään ei sisällytettäisi hankintalain 500 000 euron ylärajaa. Ulosmyyntirajaa määritettäessä on keskeistä kiinnittää huomiota siihen, että jätehuollon toimialan kokonaisliikevaihto arvioidaan 2,5 – 3 miljardin suuruiseksi, josta kuntien jätelaitosten osuus on noin 432 miljoonaa. Nyt esitetty rajaus koskisi noin 40 – 56 miljoonan euron liikevaihtoa, joka siis koko jätehuollon toimialan liikevaihdosta vastaisi vain noin 1 – 2 % osuutta.

Tuottajavastuujärjestelmän kautta kierrätetään nykyisin noin 19 % yhdyskuntajätteestä, jota kunta voi täydentää erilliskeräystä lisäämällä ja toimittamalla kerätyt jätteet tuottajan järjestämään käsittelyyn. Nykytilanteessa esimerkiksi muovijakeiden, kuten muidenkin erilliskerättävien tuottajavastuunalaisten jätteiden osalta, kunnalliset yhtiöt täydentävät tai ovat täydentämässä keräyspisteitä, koska kysyntää kierrätykselle on.

Nykytilan arvioinnissa todetaan, että hallitusohjelman toimeenpanemiseksi yhdyskuntajätehuollon vastuunjakoa on tarkoitus muuttaa niin, että kunnan järjestämisvastuuta rajataan edelleen nykyisestä ja tavoitteena on kilpailun ja yritystoiminnan edistäminen jätehuoltoalalla. Toisaalta ehdotuksessa todetaan,

että suuret monipuolisia palveluja tarjoavat yrityksen luultavasti menestyisivät markkinoilla, mutta ehdotuksen muutokset voisivat heikentää erityisesti sellaisten kuljetusyritysten kilpailuasemaa, joilla ei ole omaa käsittelykapasiteettia. Lisäksi vaikutukset alan innovaatiotoimintaan arvioidaan olevan vähäisiä.

Tavoitteena on samalla varmistaa kunnan jätehuoltopalvelujen sujuvuus ja minimoida kunnille aiheutuva hallinnollinen taakka. Lakiesityksen vaikutusten arviointiin todetaan liittyvän epävarmuustekijöitä, sillä keskeiset vaikutukset ovat vaikeasti määriteltävissä ja mitattavissa ja siten arviointia voidaan pitää vain suunta-antavana. Markkinaehtoisen ulosmyynnin liian tiukan rajaamisen on todettu myös voivan heikentää kunnan mahdollisuuksia toissijaisen jätehuoltopalvelun tarjoamiseen, johon sillä kuitenkin todetaan olevan velvollisuus. Tämän on todettu voivan vähentää kuntien investointihalukkuutta jätteenkäsittelyyn, voivan lisätä jätteen energiahyödyntämistä sekä voivan vaikuttaa kielteisesti käytöstä poistettavien kaatopaikkojen säännösten mukaisten rakenteiden ja jälkihoitovastuiden toteuttamiseen. Pitkällä tähtäimellä kuntien toiminnan oletetaan sopeutuvan pienentyneisiin jätemääriin, mikä heikentäisi kunnan mahdollisuutta tarjota markkinaehtoista ja toissijaista jätehuoltopalvelua. Lisäksi kunnan jätehuoltomääräysten soveltamisalan kaventuminen heikentäisi mahdollisuuksia ohjata yhdyskuntajätehuoltoa sekä rajaisi kunnan järjestämän jäteneuvonnan, tiedotuksen ja valistuksen kohderyhmää, joihin yksityisillä jäteyrityksillä ei ole velvollisuutta.

Jätehuoltoalan kehittäminen on tärkeää alueellisten, Suomen ja EU:n kiertotaloustavoitteiden saavuttamiseksi. Kierrätystavoitteiden tulisi olla ensisijaisena tavoitteena jätealaa kehitettäessä ja lakeja muutettaessa, nyt lausunnolla olevassa esityksessä vahvasti keskiössä on pelkkä yritystoiminnan ja kilpailun kehittäminen. Esimerkiksi yhdyskuntajätteissä on tuottajavastuun alaisten jätteiden osalta jo tällä hetkellä kunnalliset toimijat täydentämässä tuottajavastuunalaista keräysverkostoa, jotta kierrätysmäärät parani- sivat. Kiertotalouden edistämiseksi keskeistä on kuluttajien valistuksen ja neuvonnan turvaaminen, joka esitetyn lakimuutoksen osalta olisi myös uhattuna. Lisäksi muutoksilla voidaan vaikeuttaa kuntien toteutusmahdollisuuksia suoritua velvoitteista, kuten nykyisten kaatopaikkojen sulkemistoimenpiteistä, mikäli sidosryhmien toimintaa rajataan nykyisestä. Yhtenä keskeisenä asiana voidaan epäillä mahdollisia todellisia positiivisia ja kehittäviä vaikutuksia jätehuoltoalalle ja kiertotaloudelle sekä erityisesti kuntalaisten mahdollisuuksia tukea näitä tavoitteita, sillä esitetty vaikutukset kohdistuvat vain noin 1 – 2 % osuuteen jätehuoltoalan liikevaihdosta eikä innovaatiotoiminnan ajatella olevan merkittävää. Lakimuutokset ovat toki osa suurempaa muutosta, mutta nyt lausunnolla olevasta lakiehdotuksesta ei selkeästi tule esille, miten siinä huomioidaan hallituksen tavoitteet kiertotalouden kehittämiselle, nyt lausunnolla olevan valtakunnallisen jätehuoltosuunnitelman tavoitteet sekä muut jäte- ja hankintalain muutoksiin vaikuttavat kokonaisuudet. Lain jatkovalmistelussa tulisi erityisesti kohdentaa huomiota siihen, että kierrätyksen ja kiertotalouden tavoitteet ovat keskiössä ja toimivaa keräys- ja kierrätysjärjestelmää ei heikennetä eikä luoda kunnallisille toimijoille ja kuntalaisille lisäkuluja toissijaisen jätehuollon velvoitteiden toteuttamisesta.

Varsinais-Suomen liitto

Heikki Saarento
suunnittelujohtaja